

Natuur als wapen tegen extreem weer

Grote natuurorganisaties pleiten voor klimaatbuffers

Voor ons, Vakbladlezers, is elk argument voor meer natuur natuurlijk mooi. Klimaatbuffers zijn wat dat betreft een welkom nieuw fenomeen. Klimaatverandering is inmiddels immers geen vraag meer, maar een gegeven (hoewel de oorzaak - menselijk of natuurlijk - soms nog ter discussie staat). Maar we zullen hoe dan ook met klimaatverandering moeten leren leven, en dat is precies waar klimaatbuffers voor bedoeld zijn. Niet in eerste instantie om de natuur zelf te helpen zich aan te passen, maar vooral om de rest van Nederland tegen de gevolgen van klimaatverandering te beschermen. Vijf natuurorganisaties hebben binnen de HIER-campagne gezamenlijk aandacht gevraagd voor natuurgebieden die als klimaatbuffer kunnen dienen. En ze vinden gehoor, want de Tweede Kamer heeft het ministerie van VROM verzocht 5 miljoen uit te trekken om de eerste vijf pilotgebieden te realiseren.

— Marjel Neeffes

foto Hans van den Bos

“J e kunt wel gaan zitten wachten op beleid”, zo vindt Roel Posthoorn, programmamanager klimaat bij Natuurmonumenten, “maar met concrete voorbeelden bereik je waarschijnlijk sneller je doel. De politiek heeft zich tot nu toe vooral geconcentreerd op de oorzaakkant van het klimaatprobleem, minder CO₂ dus, maar het begint nu een beetje door te dringen dat we ook aan de gevolgen moeten werken.” Extremer weer, grotere neerslagpieken, stormen en een hogere zeespiegel zijn factoren waar we in ons laagliggende landje terdege rekening mee moeten houden. Maar niet alleen de kust, ook het binnenland is niet buiten gevaar, zo bleek al tijdens de hoogwaters in 1993 en 1995. In het document ‘Natuurlijke klimaatbuffers’ (zie kader) maken de vijf opstellende natuurorganisaties dan ook onderscheid tussen ‘Laag Nederland’, ‘Hoog Nederland’, ‘Rivierengebied’ en ‘Kust, Wadden en estuaria’, die elk hun eigen aanpak nodig hebben en hun eigen mogelijkheden bieden voor buffering.

Natuurlijke processen

In ‘Laag Nederland’ pleiten de organisaties voor ontpoldering en ruimte voor natuurlijke processen. “Het is een wonderlijk

fenomeen dat in West-Nederland de natuurgebieden hoger zijn dan de omliggende polders”, vindt Posthoorn. “Door ontwatering klinken veenpolders zo’n centimeter per jaar in, en bovendien vindt er in de kleipolders geen aanslibbing meer plaats. Buitendijks gelegen natuurgebieden groeien juist mee met de stijgende zeespiegel. Inpolderen was nodig als je gebieden voor de landbouw wilde gebruiken, maar nu heb je natuurlijke processen van aanslibbing en bodemvorming juist nodig. Nu is ontpolderen vaak lastig te combineren met landbouw, maar met woningbouw of recreatie gaat het prima samen.” Van de vijf door VROM bekostigde pilotgebieden zijn er twee in Laag Nederland. Bij Breda en bij Groningen komen natuurlijk ingerichte waterbergboezems die beide steden voor wateroverlast moeten behoeden.

‘Hoog Nederland’ loopt vooral tegen het probleem aan dat in het verleden het devies luidde om water zo snel mogelijk af te voeren. Door het graven van sloten, het verbreden en kanaliseren van beken en het afgraven van hoogveen, hebben de beekstelsels hun natuurlijke sponswerking vrijwel geheel verloren. Bij extreme neerslag hebben daarmee niet alleen de beekstelsels zelf, maar ook de rivieren waarin ze afwateren,

te kampen met grote hoeveelheden water ineens. In een klimaatbuffer worden sloten en greppels dichtgegooid, krijgt natuurlijke vegetatie de ruimte en kunnen beken weer vrij meanderen, zodat water langer wordt vastgehouden. Posthoorn: “In ons derde pilotgebied, het Weerterbos, brengen we deze aanpak in de praktijk.”

In het ‘Rivierengebied’ was Rijkswaterstaat met Ruimte voor de Rivier al met klimaatbuffers bezig voordat de term bestond. De vraag blijft of de huidige inspanning genoeg is met grotere neerslagpieken en hogere zeespiegel. Die hogere zeespiegel is meteen ook het pijnpunt voor de vierde categorie, ‘Kust, Wadden en estuaria’. Er zijn zwakke plekken in de kuststrook, bijvoorbeeld de Hondsbossche Zeewering, het vierde pilotgebied. Posthoorn: “De polder achter de zeewering, de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder, is vanwege de zoute kwel al wel wat zout water gewend, dat levert juist hele bijzondere planten en dieren op. We kunnen de dijken niet blijven verhogen, we denken dat het veiliger is om dat water op te vangen in het achterliggende natuurgebied. Maar dan moeten we de zeewering wel overslagbestendig maken, zorgen dat de dijk niet aan de binnenkant verzwakt door het overslaande water.”

In het vijfde pilotgebied, de Punt van Voorne, komt er een nieuwe duinenrij voor de punt, omdat ook deze duinen een zwakke schakel vormen in de kustverdediging. “Daarbij passen we het aanliggend duingebied aan, zodat zand weer heen en weer kan bewegen van het ondiepe water naar de duinen. Die natuurlijke zandbeweging en duinvorming was door het vastleggen van de duinen verloren gegaan, maar blijkt juist heel waardevol voor onze veiligheid.”

Klimaatbuffers en de EHS

Nu is het niet zo dat klimaatbuffers losstaan van het Nederlandse stelsel van natuurgebieden, meent Posthoorn. “We hebben de gebieden vooral gezocht in aansluiting op de Ecologische Hoofdstructuur. Maar in de EHS en Natura 2000 staat uiteraard de natuur centraal, en in onze klimaatbuffers gaan we uit van de combinatie van natuur met waterberging en veiligheid.” In sommige gevallen levert dat knelpunten op, bijvoorbeeld wanneer gebieden regelmatig vollopen met water van bedenkelijke kwaliteit. Dat vraagt om extra maatregelen en soms moeten landgebruik en natuurdoelen worden aangepast. Beheerders van klimaatbuffers kunnen nog tegen andere problemen oplopen. Gebieden buiten de EHS lopen bijvoorbeeld allerlei verwervings- en beheerssubsidies mis. “Misschien kunnen we hiervoor afspraken maken met bijvoorbeeld een waterschap”, denkt Posthoorn. De vijf clubs zijn nu bezig om de term ‘klimaatbuffer’ duidelijker te definiëren, zodat er beleid en misschien zelfs subsidies op gebaseerd kunnen worden. Maar uiteindelijk hoopt Posthoorn dat de EHS en klimaatbuffers in elkaar zullen groeien. “De EHS kan en zal een belangrijke rol spelen bij het aanpakken van de klimaatproblemen in Nederland. Dat betekent wel dat we hem hier en daar anders moeten begrenzen, robuuster moeten maken.” En daar is natuurlijk niet alleen onze veiligheid, maar ook onze natuur bij gebaat. ♦

De klimaatbuffercampagne

Vijf natuurorganisaties, Natuurmonumenten, Vogelbescherming, Staatsbosbeheer, ARK Natuurontwikkeling en de Waddenvereniging hebben binnen de HIER-campagne in oktober 2006 gezamenlijk een document opgesteld als pleidooi voor klimaatbuffers: ‘Natuurlijke klimaatbuffers - Adaptatie aan klimaatverandering, Wetlands als waarborg’ (te downloaden op www.hier.nu).

In dit document omschrijven zij ‘natuurlijke klimaatbuffers’ als “kwalitatief hoogwaardige, meervoudig functionele ruimtelijke maatregelen”. Ook geven ze vier kenmerken: (1) het zijn ruimtelijke oplossingen, (2) ze reactiveren of revitaliseren natuurlijke landschapsvormende processen, (3) ze bieden ruimte aan natuur, wonen, werken en recreatie en (4) ze groeien mee in het tempo waarin klimaatverandering zich voltrekt.

Eind oktober 2006, vlak voor de verkiezingen, kregen de lijsttrekkers van de grotere partijen het manifest ‘Natuurlijke klimaatbuffers’ aangeboden, met een verzoek voor 15 miljoen euro per jaar om Nederland via buffers klimaatbestendig te maken. Begin februari zorgde een amendement op de VROM-begroting vanuit de Tweede Kamer ervoor dat er 5 miljoen euro wordt uitgetrokken om voorbeelden te realiseren. Daar zijn de vijf organisaties nu druk mee bezig.